

Jacek Czabański

Speedy Trial Act z 1974 r.

I. Wprowadzenie

Speedy Trial Act (Ustawa o Szybkim Procesie) z 1974 r. był ustawą federalną, zmieniającą reguły federalnego postępowania karnego¹. Celem aktu, zgodnie z preambułą było przyczynienie się do redukcji przestępczości oraz redukcji recydywy poprzez wprowadzenie szybkich procesów i wzmocnienie nadzoru nad osobami oczekującymi na proces a zwolnionymi za kaucją.

Warto wspomnieć, że prawo do zwolnienia za kaucją jest w pewnym zakresie prawem konstytucyjnym, gwarantowanym przez VIII Poprawkę do Konstytucji USA stanowiącą, że nie wolno żądać nadmiernych kaucji. Jednocześnie, mogą być trzymane bez wyznaczania kaucji osoby, którym zarzuca się czyn zagrożony karą dożywotniego pozbawienia wolności, czyn popełniony z użyciem przemocy i in.

Aczkolwiek nie ujęte wprost w preambule *Speedy Trial Act*, należy zauważyć, że ustawa ta konkretyzowała również konstytucyjne prawo do szybkiego rozpoznania sprawy (VI Poprawka do Konstytucji USA). Naruszenie zasad wynikających ze *Speedy Trial Act* będzie jednocześnie naruszeniem zasady konstytucyjnej, aczkolwiek na naruszenie Konstytucji można się powoływać niezależnie od *Speedy Trial Act*.

Najważniejsze postanowienia *Speedy Trial Act* to

1. - ustanowienie limitu czasu, w którym osobie zatrzymanej należy przedstawić zarzuty oraz limitu na skierowanie aktu oskarżenia do sądu;
2. - powołanie komórek odpowiedzialnych za sporządzanie rekomendacji co do zwolnienia za kaucją oraz nadzorem nad osobami odpowiadającymi z wolnej stopy.

---

¹ Należy pamiętać, że większość czynów jest ściganych na podstawie prawa karnego stanowego przed sądami stanowymi. Amerykańskie prawo karne federalne dotyczy czynów skryminalizowanych przez ustawy federalne i dotyczy: a) czynów wymierzonych przeciwko federacji bądź jej urzędnikom (np. zabójstwo funkcjonariusza FBI) lub też czynów, które są wymierzone przeciwko ustawom federalnym (np. prawo federalne zakazuje obrotu narkotykami, a przez to przestępstwa narkotykowe są przestępstwami federalnymi, a wręcz stanowią ich dominujący rodzaj). Podział na przestępstwa stanowe a federalne nie jest natomiast podziałem według ciężaru czynów. Na ogół zresztą, czyn jest zarówno przestępstwem federalnym jak i stanowym.

II. Limit czasu na skierowanie aktu oskarżenia do sądu

W 1972 Sąd Najwyższy USA w sprawie *Barker v. Wingo* (407 U.S. 514) sformułował jakościowe kryteria oceny czy dane postępowanie karne spełniało konstytucyjny wymóg szybkości (długość i przyczyny przewlekłości, zachowanie oskarżonego, dolegliwość dla oskarżonego). Jednocześnie sąd zauważył, że sformułowanie kryteriów ilościowych jest zarezerwowane dla ustawodawcy.

Konieczne jest w tym miejscu zauważenie charakterystycznej instytucji dla USA jaką jest *Grand Jury* przewidziane dla przestępstw federalnych przez V Poprawkę do Konstytucji USA. Zanim akt oskarżenia zostanie skierowany do sądu federalnego, oskarżenie musi zostać zaakceptowane przez *Grand Jury* (składające się z 23 sędziów przysięgłych), które ocenia materiał dowodowy pod kątem tego, czy istnieje uzasadnione podejrzenie, że oskarżony popełnił zarzucany czyn (w drobniejszych sprawach nie stosuje się *Grand Jury*, a prokurator przedstawia informację o oskarżeniu we właściwym sądzie). Jeśli tak, sprawa trafi do sądu. Jeśli nie, oskarżyciel odstępuje od sprawy. Aczkolwiek rzadko się zdarza aby *Grand Jury* odrzucało wnioski prokuratora, to jednak sami prokuratorzy stwierdzają, że nie występują z zarzutami, jeśli *Grand Jury* mogłoby odrzucić ich wnioski. Instytucja *Grand Jury* stosowana jest również w około połowie stanów.

Speedy Trial Act zawarty jest obecnie w 18 U.S.C.A. § 3161 (tj. w federalnej ustawie karnej procesowej). Zgodnie z jego postanowieniami:

- akt oskarżenia (*indictment*) musi zostać przedłożony *Grand Jury* w ciągu 30 dni od dnia aresztowania lub przedstawienia zarzutów.
- w ciągu 70 dni od przedłożenia aktu oskarżenia, proces musi się rozpocząć.

Nie dotrzymanie przewidzianych terminów skutkuje oddaleniem aktu oskarżenia, przy czym oddalenie aktu oskarżenia może zarówno uniemożliwić ponowne jego wniesienie lub nie. Zastrzeżenie, że nie można ponownie wnieść oskarżenia znajdzie zastosowanie przede wszystkim wtedy, gdy zarzucany czyn jest dość błahy i trudno znaleźć uzasadnienie dla zwłoki prokuratora.

Bieg terminu nie biegnie m.in. w okresie:

1. badania poczytalności lub stanu zdrowia oskarżonego;
2. trwania innego postępowania przeciwko oskarżonemu;

3. rozpatrywania środków odwoławczych od zarządzeń tymczasowych;
4. rozpatrywania warunków zaproponowanej ugody pomiędzy oskarżonym a prokuratorem;
5. nieobecności oskarżonego.

Ponadto, sędzia może zezwolić na wydłużenie terminu, jeżeli interes wymiaru sprawiedliwości przeważa interes oskarżonego i społeczeństwa w szybkim rozpoznaniu sprawy, a zwłaszcza kiedy postępowanie jest złożone lub w sprawie występuje wielu oskarżonych.

W orzeczeniu z 5 czerwca 2006 w sprawie *United States v. Zedner* (126 S. Ct. 1976), Sąd Najwyższy USA uznał że oskarżony nie może zrzec się zarzutu przewlekłości na przyszłość i zwrócił sprawę do I instancji do umorzenia. Orzeczenie to ma szczególne znaczenie dla oskarżonych w wielowątkowych sprawach. W świetle ostatnich orzeczeń SN USA, sprawy takie powinny być co do zasady wyłączone do osobnego rozpoznania, zwłaszcza gdy oskarżony odgrywał jedynie poboczną rolę.

Warto jeszcze przytoczyć pewne ogólne dane na temat długości stosowania tymczasowego aresztu w postępowaniu przygotowawczym w USA dla przestępstw federalnych.

Dla wszystkich spraw, przeciętny okres tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym wyniósł 110 dni dla osób, które w ogóle nie zostały zwolnione przed procesem (w przypadku poważniejszych zarzutów, np. zabójstwa, okres ten był dłuższy i wynosił 180 dni). Często jednak osoby są zwalniane za kaucją a wówczas przebywają około 30 dni w areszcie przed zwolnieniem.

Ogółem, z wolnej stopy odpowiada około 75% sprawców przestępstw przeciwko mieniu, ok. 65% sprawców przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu, niecałe 40% sprawców przestępstw narkotykowych, ok. 35% sprawców przestępstw z użyciem przemocy.

III. Ocena zasadności zwalniania za kaucją

Speedy Trial Act ustanowił tzw. Pretrial Services Agencies (PSA) w 10 federalnych okręgach sądowych. Agencje te zbierały informacje o osobach oskarżonych jak również prowadziły nadzór nad osobami odpowiadającymi z wolnej stopy.

Zbieranie informacji o oskarżonych polegało zarówno na przeprowadzaniu wywiadów z oskarżonymi, jak i prowadzenie wywiadów środowiskowych jak również sprawdzanie informacji o dotychczasowej karalności.

Nadzór nad zwolnionymi za kaucją polegał na ustanowieniu zasad nadzoru, tak aby oskarżony pozostawał w miejscu zamieszkania (warto wspomnieć, że niestawiennictwo na rozprawę federalną jest samo w sobie przestępstwem federalnym).

Ponieważ w procesie karnym oskarżony ma prawo milczeć, a wszystko co powie może być użyte przeciwko niemu, uznano, że informacje przekazywane PSA będą poufne i niedostępne dla prokuratora, tak aby skłonić oskarżonych do ujawniania informacji o sobie samych.

Funkcjonowanie PSA zostało dobrze ocenione w raporcie z 1979 r. i instytucja ta na stałe została wpisana w funkcjonowanie sądów federalnych.

IV. Podsumowanie

Amerykański *Speedy Trial Act* nałożył istotne ograniczenia na maksymalny okres pomiędzy aresztowaniem lub postawieniem zarzutów a skierowaniem aktu oskarżenia do sądu. Aczkolwiek dopuszczalne są liczne wyjątki, to niemniej możliwość umorzenia postępowania ze względu na niedotrzymanie terminu stanowi poważne wyzwanie dla prokuratorów.

Rozpatrując rozwiązanie to w kontekście polskiej procedury karnej, należy zauważyć szereg istotnych różnic pomiędzy amerykańską a polską procedurą:

- a) zgodnie z polskim k.p.k. (art. 313) zarzuty należy przedstawić niezwłocznie, gdy jest to uzasadnione zebranymi dowodami. Brak jest takiego wymogu w USA.
- b) amerykański prokurator posiada dużą swobodę co do zakresu aktu oskarżenia i zarzucanych czynów; w szczególności nie jest związany ani on ani sąd obowiązkiem wyjaśniania wszystkich istotnych okoliczności czynu. Kontradyktoryjny charakter procesu czyni sformułowanie aktu oskarżenia łatwiejszym.

Rozważając ewentualne wnioski *de lege ferenda* w polskim systemie prawa można ewentualnie rozważyć taką modyfikację kodeksu postępowania karnego, aby po przedstawieniu zarzutów przedłużenie postępowania przygotowawczego ponad określony

termin (np. 6 miesięcy) było możliwe wyłącznie za zgodą sądu. Brak takiej zgody musiałby powodować konieczność złożenia aktu oskarżenia w określonym terminie lub umorzenie postępowania. Rozwiązanie takie może jednak odbić się na dalszej pracy sądu, który związany wytycznymi co do ustalenia prawdy materialnej może być zmuszony do przeprowadzenia tych czynności, których nie zdążył przeprowadzić prokurator. Ogólny więc efekt takiego rozwiązania na sprawność postępowania jest niejednoznaczny.

Jak wspomniano wyżej, *Speedy Trial Act* starał się również wprowadzić elementy prognozy kryminologicznej przy zwalnianiu oskarżonych za kaucją. Wzorując się na rozwiązaniach amerykańskich można sugerować, że częstsze stosowanie wolnościowych środków zabezpieczających będzie możliwe jeśli:

- niestawiennictwo oskarżonego będzie stanowić osobne przestępstwo;
- niestawiennictwo oskarżonego nie będzie wstrzymywać biegu procesu (proces zaoczny);

Można także rozważyć, czy niestawiennictwo oskarżonego nie powinno wykluczać możliwości składania przez niego środków odwoławczych (jak jest w USA).

V. **Bibliografia**

- Timothy P. Cadigan, *Pretrial Services In The Federal System: Impact Of The Pretrial Services Act Of 1982*, "Federal Probation" vol. 71 (September, 2007), s. 10.
- *Compendium of Federal Justice Statistics 2004*, Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice, 2006.
- Patrice Wade DiPietro, *Speedy Trial Act Violation Results in Case's Dismissal*, "Lawyers Journal", vol. 8 No. 15 (21 czerwca 2006), s. 3.
- Karen L. Helgeson, *The Federal Judiciary Emergency Special Sessions Act of 2005: Allowing Ongoing Criminal Prosecutions During Crisis or Hindering Compliance with the Speedy Trial Act?*, "Iowa Law Review" vol. 92 (2006), s. 245.
- *Note: Confidentiality of Pretrial Services Information Under the Speedy Trial Act*, "Yale Law Journal" Vol. 86 (1977), s. 513.
- Joseph W. Ryan Jr , *U.S. Supreme Court Sharpens the Teeth of the Speedy Trial Act*, "Champion" vol. 31 (June 2007), s. 36